

Doç. Dr. Leyla ÖZYÜREK

Basın milletin müşterek sesidir. Başlı başına bir kuvvet, bir okul, bir öncüdür.

A T A T Ü R K

SUNU

Gelişmiş veya az gelişmiş ülkelerin ortak sorunlarından en önemlisi «Kişileri daha iyi bir yaşama düzeyine ulaştırmaktır». Bu sorunu çözümlemek için kitle iletişim araçlarından yararlanılmaktadır. Bu araçlar içinde TV., sinema, radyo, gazete ve dergiler sayılabilir.

Bu kısa çalışmada kitle iletişim araçlarından biri olan dergiler ele alınmakta, halk eğitimindeki rolü ve ülkemizde dergilerden yararlanma olanakları üzerinde durulmaktadır.

Ancak «dergiler ve halk eğitimi» konulu bu çalışma mevcut durumu genel olarak ortaya koymaktadır. Böyle önemli bir konunun daha geniş bir araştırmaya dayanılarak ele alınması gerektiği gerçeği de açıkça belirlenmelidir.

1 — HALK EĞİTİMİ VE DERGİLER

Toplumun gelişmesinde ve halkın eğitiminde diğer kitle iletişim araçlarının olduğu gibi dergilerin de önemli katkıları vardır. Dergiler aracılığı ile insan kültürünün ve yaşam tarzının gelişmesine yol açılabilir. Ayrıca toplumlarda herhangi bir sorun üzerinde düşüncelerin belirlenmesi ve eylem halini alabilmesi için düşüncelerin kişilere ulaşması gerektirmektedir. Dergiler bu görevi yerine getiren araçlardan biridir.

Diğer kitle iletişim araçları gibi dergiler de toplumda şu temel görevleri yerine getirir; (1, 2, 3)

1 — «Toplumun Ufkunu Genişletir.» Kişilere bilmediği, görmediği, gitmediği yerler ve konular hakkında bilgi verir.

(1) Oskay, Ünsal., Toplumsal Gelişmede Radyo ve TV. SBF Yayın No: 316 Ankara, 1971 sayfa 73-74.

(2) Geray, Cevat., Halk Eğitimine Giriş, A. Ü. E. F. yayın No. 11 Ankara 1970 sayfa 72.

(3) Alican, Cahit., Gazete ve Halk Eğitimi, A. Ü. E. F. teksir 1972 sayfa 57.

2 — «Dikkati Odaklaştırır.» Ulusal kalkınma ve modernleşme gibi sorunlar üzerinde odaklaşmış bir kamu oyu yaratabilir. Ayrıca, toplumdaki olayların hangisinin önemli, hangisinin önemsiz, hangisinin iyi, hangisinin kötü olduğunu, hangisinin topluma duyurulması gerektiği kararlaştırılabilir ve sunulabilir.

3 — «Yenileşmeden Yana Yeni Tutumlar Kazanılmasını Sağlar.» Yeni fikirlere, yeni bir hayat tarzına vs. karşı istek duyulmasına yol açar. Böylece ulusal kalkınmaya yardım edebilir. Dünyanın çeşitli ülkelerindeki siyasal, ekonomik, sosyal ve kültürel konularda bilgiler sunarak ülkede «değişik bir entellektüel iklim» yaratır.

4 — «Toplumsal Düşüncesini Yansıtır.» Böylece herhangi bir konuda yöneticilere ne yönde ve nasıl karar almaları gerektiğini açıklar. Ayrıca uygulanan kararların denetimini yapar.

5 — «Eğitimde Fırsat Eşitliğinin Sağlanmasına Yardımcı Olur.» Özellikle az gelişmiş ülkelerde bu açıdan faydalıdır. Kişilerin sorunlarını çözmek, gereksinimlerini karşılamak için gerekli bilgi, beceri ve davranışlar kazanmasına yardım eder.

Görüldüğü gibi, toplumsal değişmeyi hızlandırıcı ortamı hazırlamak, kişiyi değişmeye yöneltmek ve onu değişme zorunluluğuna inandırmak, bunun gerektirdiği bilgi ve becerilerle donatmak, çıkarlarını, haklarını koruma, sorunlarını ve yurttaşlık ödevlerini yerine getirme konusunda bilinçlendirmek, bu yolda hareket etmesine özendirmek dergilerden beklenen görevler arasındadır...

Yukarıda sayılan görevler dergiler kadar diğer kitle iletişim araçlarının da görevleridir. Ancak bu görevleri yerine getirmede dergilerin üstün ve kusurlu yanları vardır. (5, 6, 7)

a — Dergilerin üstün yanları;

- 1 — Dergiler bireylere istedikleri zaman tekrar tekrar okuma olanağı verir ve saklanabilirler.
- 2 — Kişi kendi yetenek ve ilgisine göre uygun bulabileceği süratle ilerleme olanağı bulur.
- 3 — Konu daha tam ve daha iyi işlenir. Herhangi bir konuyu gereğince ele alabilir.
- 4 — Basılı oluşu nedeniyle güven vericidir.

---

(4) Geray, Cevat., TRT Genel Yayın Planlamasının Ana Çerçevesi Bir Sistem Yaklaşımı, TRT Yayın No: 16 sayfa 8.

(5) Şenocak, Cemalettin., Yayın ve Haberleşme Güzel Sanatlar Matbaası, Ankara, 1962, sayfa 243

(6) Öngören, M. Tali., TV.'ye Açılan Pencere Ankara Gazeteciler Cemiyeti yayını Ankara, 1972, sayfa 60.

(7) Oskay, Ünsal., Kitle Haberleşme Teorilerine giriş, A. Ü. S. B. F. yayını Ankara, 1971 sayfa 201.

- 5 — Azınlıktaki görüşlerin en kolay şekilde seslerini duyurabilecekleri kitle iletişim aracıdır.
- 6 — Geniş bir sahaya ulaşabilir. Bilgilerin çok uzaklara gönderilmesini sağlar.
- 7 — Kişilerin görüşlerini öğrenmek mümkün olabilir.
- 8 — Belli ara ve sürelerle bilgileri zamanında ulaştırır.
- 9 — Aynı konu üzerinde tekrar tekrar yazarak benimsetmeyi sağlayabilir.

b — Dergilerin kusurlu yanları;

- 1 — Okuma bilmeyen kişilere karşı pek etkili olamaz.
- 2 — Ücretli oldukları için belli bir grup yararlanamaz.
- 3 — Okumaya değer yazıları kapsamıyabilir.
- 4 — Sonuçları kontrol etmek güç olur.

II. ÜLKEMİZİN SOSYO — EKONOMİK DURUMU

Sosyo-ekonomik durumumuzu ve sorunlarımızı bilmeden dergilerin ülkemiz açısından ne ölçüde yararlı olabileceğini saptamak zordur. Bu nedenle burada konumuz açısından önemli görülen birkaç soruna yer verilmektedir.

A. OKUR-YAZARLIK

Ülkemizdeki okur-yazarlık oranının düşük olması dergilerden yararlanmayı geniş ölçüde sınırlandırmaktadır. Nüfus sayımları sonuçlarına göre okur-yazarlık oranları şöyledir :

Tablo — 1
Nüfus Sayımlarına göre okur yazarlık (%)

Yıllar	%
1927	11,0
1930	19,2
1940	22,4
1950	33,6
1960	40,1
1965	48,1
1970	55,3
1975	61,7

Kaynak : D. P. T. Özel İhtisas Komisyonu Raporları ve Türkiye İstatistik Yıllıklarından derlenmiştir.

Tablo 1'de görüldüğü gibi ülkemiz nüfusunun 1/3'den fazlası okur-yazar değildir. Okur-yazar oranlarının cinsiyetlere göre dağılımı da büyük farklılık göstermektedir. «Tablo 2» bu konuda bilgi vermektedir.

Tablo — 2

Okur-Yazarlığın Cinsiyetlere Göre Dağılımı

Cinsi.	okur-yazar değil		okur-yazar		Bilinmiyen		Toplam	
888	%	%	%	%	%	%	%	%
Erkek	24,9	33,1	74,8	61,6	0,3	67,0	100,0	50,7
Kadın	51,7	66,9	48,1	38,4	0,2	33,0	100,0	49,3
Topl.	38,1	100,0	61,7	100,0	0,2	100,0	100,0	100,0

Kaynak : Türkiye İstatistik Yıllığı 1977 s. 43'den yararlanılarak hazırlanmıştır.

Tablo 2, (1975 sayımına göre) erkeklerin dörtte üçü okur-yazar iken, bu oranın kadınlarda oldukça düştüğünü göstermektedir. (Kadınların ancak % 48'i okur-yazardır).

Okur-yazarlığın bitirilen öğretim kurumuna göre görünümü de dikkate değer bazı hususları açığa çıkarmaktadır. Örneğin, ülkemizde okur-yazar olanların yarısından fazlası (% 57) yalnızca ilkokulu bitirmişlerdir. Yüksek okul mezunlarının oranı ve son derece azdır (% 2). Tablo 3 bu konuda daha ayrıntılı bilgiler vermektedir.

Tablo — 3

Nüfusun Bitirilen Son Öğretim Kurumuna Göre Dağılımı (%)

Bitirilen Kurum	%
Okul bitirmeyen (ama okur yazar)	27,5
İlkokul	56,6
Ortaokul	7,8
Ortaokul dengi meslek okulu	0,2
Lise	3,5
Lise dengi meslek okulu	2,6
Yüksekokul ve fakülte	1,0
Derecesi saptanmayan ve bilinmeyen	0,2
Toplam	100,0

Kaynak : Türkiye İstatistik Yıllığı 1977, s. 42'den yararlanılarak hazırlanmıştır.

B. GELİR SEVİYESİ

Dergiden yararlanmayı engelleyen bir diğer boyut da gelir seviyesinin düşük olmasıdır. Ülkemizde kişi başına düşen gayri safı hasıla Tablo 4'de yer almaktadır.

Tablo — 4
Kişi Başına Düşen Gayri Safi Hasıla

Yıllar	1968 faktör fiatlarıyla	Cari faktör fiatlarıyla
1962	2 374	1 813
1963	2 550	2 052
1964	2 590	2 128
1965	2 603	2 222
1966	2 847	2 596
1967	2 874	2 773
1968	3 013	3 013
1969	3 108	3 256
1970	3 220	3 777
1971	3 460	4 789
1972	3 611	5 796
1973	3 706	7 354
1974	3 885	9 917
1975	4 086	16 117
1976	4 299	14 760
1977	4 396	17 533

Kaynak : Türkiye Milli Geliri 1962-1977 D. İ. E. 1978, Ocak, s. 21

Kişi başına düşen gayri safi hasıla ortalama bir rakam olup bunun mesleklere göre dağılımı büyük farklılıklar gösterir. Örneğin yapılan bir araştırmada ⁽⁸⁾ köylülere «ev halkı olarak yaklaşık yıllık geliriniz ne kadardır?» diye sorulduğunda; alınan cevaplar şöyle bir dağılım göstermiştir.

Tablo — 5
Ev halkının yıllık geliri

Gelir	%
1 000 TL.'sı ve daha az	11.9
1 000 - 5 000 TL.	53.1
5 000 - 10 000 TL.	17.1
10 000 - daha fazla	11.9
Cevapsız	6.0

Bu araştırma verilerinden yararlanılarak fert başına düşen yıllık gelir 528,98 TL.'sı olarak bulunmuştur ⁽⁹⁾

C. DİL

Bugün ülkemizde ana dil olan Türkçe dışında çeşitli diller konuşulmaktadır. 1965 sayımına göre ana diller bakımından nüfusun dağılımı şöyledir : ⁽¹⁰⁾

(8) Türk Köyünde Modernleşme Eğilimleri Araştırması, T. C. D. P. T. Yayın No. 860 SPD 198, Ankara, 1970, sayfa 81.

(9) A. g. e., sayfa 83.

(10) Genel Nüfus Sayımı, 1965, D. İ. E. sayfa 166.

Tablo — 6
Türkiye'de Konuşulan Diller

Dil 8 888	Konuşanların sayısı	%
Türkçe	28 289 680	90.12
Kürtçe	2 219 502	7.07
Diğerleri	882 239	2.81
Toplam	31 391 421	100,00

Görüldüğü gibi nüfusumuzun % 90'ı Türkçe konuşma, geri kalan % 10 ise diğer dilleri kullanmaktadır. Üç milyondan fazla kişinin Türkçe konuşmaması önemli bir sorun olmaktadır.

Ülkemizin sosyo-ekonomik sorunlarından en önemli üçü, okur-yazarlık oranının, gelir seviyesinin düşüklüğü ve dil problemi dergilerden yararlanma olanaklarını sınırlandırmaktadır. Dergiler gibi basılı kitle iletişim araçlarından geniş kitlelerin yararlanabilmesi için herşeyden önce bu sorunların çözülmesi gerekmektedir.

III — ÜLKEMİZ AÇISINDAN DERGİLER

A — ÜLKEMİZDE DERGİLERİN TARİHSEL GELİŞİMİ (" , ")

Ülkemizde dergi yayımına ilk Türkçe gazetenin çıkışından 18 yıl sonra 1849'da başlanmıştır. İlk Türkçe dergi Vakayi-i Tıbbiye'dir. Bu mesleki sağlık dergisinin Fransızca bir nüshası da vardı. Mecmua-i Fünun (1862-67), Mir'at (1862), Mecmua-i İber-i İntibah (1862-64) ilk yayımlanan dergilerdir. Daha sonra Ceride-i Askeriye (1864-1919) Mecmua-i İbretnüma (1865-66), Türkçe-Fransızca Takvimi Ticaret Le Moniteur de Commerce (1866-1873), Ayine-i Vatan (1867), Tuhfet-üt-Tıp (1867) adlı dergiler yayımlanmıştır.

Tanzimat döneminin başlıca dergileri arasında edebiyat ve bilim dergisi Revzat-ül-Maarif (1870-71). Tıp dergisi Sıhhat-name (1871), Fikir ve biyografya dergisi Dağarcık (1871-1872), Ceride-i Tıbbiye-i Askeriye (1871), Eğitim ve Edebiyat dergisi Dolap, Mecmua-i Nevadir-ül-Asar (1873), Revnak (1875-75) Kırk Ambar (1873-76) Öte-berl (1873), Mecmua (1873), Medeniyet (1874-78), Afitab-ı Maarif (1874), Keşkül (1875), Mir'at-i İber (1876), Arkadaş (1876), Muharrir (1876-78), Derme-Çatma (1878-79) Yedigörm (1878), Mecmua-i Ulüm (1878-79) sayılabilir.

1879'dan sonra yayımlanan dergilerin sayısı bir hayli artmıştır. 1908-1909 yıllarında çıkan gazete ve dergilerin sayısı 353'ü bulur. Ancak 31 Mart vakası dolayısıyla basına sansür konulunca gazete ve dergi sayısı birdenbire düşmüştür. 1910'da 130, 1911'de 124, 1914'de 70, 1915'de 6, 1916'da 8, 1917'de 14, 1918'de 71 olmuştur.

(11) Meydan Larousse, Büyük Lûgat Ansiklopedi 1970 Cilt 3, sayfa 573-574.

(12) Tavus, Yusuf. Basın Rehberi Başnur Matbaası, 1969, Ankara, sayfa 256.

Kurtuluş Savaşı döneminde de çıkan dergi ve gazete sayılarında bir azalma görülür. Cumhuriyetten sonra çıkan dergiler de şöyle sıralanabilir. Kelebek (1923-24), Süs (1923-24), Zümrüd-ı Anka (1923-25), Ayın Tarihi (1923-57), Resimli Ay (1924-38), Papağan (1924-27), Haftalık Mecmua (1925-28), Aylık Mecmua (1926-27), Hayat (1926-30), Yeni Kitap (1927-28) vs.

1928'deki harf devrimi sırasında basın epey sarsıntı geçirmiştir. Hükümetçe mali yönden desteklenen gazete ve dergiler, yılın son aylarında eski-yeni harflerle karışık olarak çıkmıştır.

Dil devriminden, yani 1932'den sonra bazı dergiler isim değiştirmiştir. Örneğin, Mülkiye, Siyasi İlimler, Siyasal Bilgiler diye çıkmıştır. 1934 yılı ortalarında Basma Yazı ve Resimleri Derleme Kanunu yürürlüğe girmiştir. Dergilerin kitaplıklarda koleksiyonları yapılmaya başlanmıştır. 1934'ten İkinci Dünya Savaşına kadar çıkan başlıca dergiler şunlardır: Yeni Adam (1934), Yücel (1935-56), Ağaç (1935-36) Yarım Ay (1935-45), Ayda Bir (1935-37), Karikatür (1936-48), Bellekten (1937).

İkinci Dünya Savaşı yıllarında gazete sayısı artarken dergi sayısı azalmış, 178'den 127'ye düşmüştür. Daha sonraki yıllarda dergi sayısı şöyle bir artış göstermiştir.

Yıllar	Dergi sayısı
1944	258
1945	287
1946	332
1947	379
1948	308
1949	449
1950	479

1950'den sonra da dergi yayınında yine bir canlanma olmuştur. 1952'de yayımlanan 624 dergiden 276'sı aylık, 140'ı haftalık, 45'i 15 günlük, 45'i üç aylık, 22'si iki aylık, 19'u yıllık, 77'si süresi belirsiz olarak çıkmıştır.

27 Mayıs devriminden sonraki dönemde dergi sayısında artma görülmüştür.

Yıllar	Dergi sayısı
1961	751
1962	017
1963	861
1964	929
1965	956
1966	1.115
1967	1.123
1968	1.189

B. DERGİLERİN KONULARINA GÖRE DAĞILIMI

1970 yılından sonrada dergi sayılarındaki artış devam etmiştir. 1972 yılında bu sayı 1 222'ye çıkmıştır. Biri aşkın bu dergilerin konularına göre dağılımı tablo 7'de belirtilmiştir.

Tablo — 7
Dergilerin konularına göre dağılımı (*)

Yayın şıklığı Konusu	Haftada 2 kez	Haftalık	15 günlük	Aylık	2 aylık	3 aylık	4 aylık	6 aylık	Yıllık	Süresi belli değil	Toplam	Yüzde
Amme idaresi	—	1	1	10	2	8	—	—	1	1	24	2.0
Biyojik ilimler	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	0.1
Coğrafya	—	1	—	2	—	1	—	—	—	—	4	0.3
Dil	—	—	—	1	—	—	—	—	1	2	4	0.3
Din	—	1	3	8	—	—	—	—	—	—	12	1.0
Edebiyat	—	—	2	40	—	3	—	—	—	1	46	3.6
Eğitim	—	8	5	35	4	2	—	—	—	9	65	5.3
Eğlence	1	20	3	11	—	—	1	—	—	1	36	3.0
Ekonomi	—	8	12	59	10	14	—	3	4	22	132	10.8
Ev ekonomisi	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	4	0.3
Fizik	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	0.1
Genel konular	46	237	35	71	2	10	—	1	4	52	458	37.5
Güzel sanatlar	—	—	—	3	—	1	—	—	—	4	8	0.7
Hukuk	—	—	—	6	5	—	1	—	—	1	15	1.2
İstatistik	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	3	0.2
İş ve iş metodları	—	—	—	6	2	1	—	—	—	—	9	0.8
Jeoloji	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	5	0.4
Kimya	—	—	—	2	—	—	—	—	2	—	2	0.2

1972 yılında yayımlanan dergilerin konularına göre sınıflandırılması sonucunda şu bulgular elde edilmiştir :

- i) Yayımlanan dergilerin üçte biri genel konuları kapsamaktadır. (% 37).
- ii) Genel konuları, ekonomi (% 11), ziraat-veterinerlik (% 6), tıp-eczacılık (% 6) ve eğitim (% 5) izlemektedir.
- iii) Fen bilimlerinde (fizik, kimya, biyoloji ve matematik) yayımlanan dergilerin sayısı çok azdır (% 0,1-0,2 arası)
- iv) Dergilerin üçte biri aylık (% 35), dörtte biri haftalıktır (% 25). Yayımlanan dergilerin illere göre dağılımı ise şöyledir :

Tablo — 8

Dergilerin illere Göre Dağılımı (1972)*

İller	Sayı	%	İller	Sayı	%
Adana	18	1,0	İzmir	57	31,1
Adıyaman	5	0,3	Kars	16	0,9
Afyon	19	1,0	Kastamonu	20	1,1
Ağrı	5	0,3	Kayseri	17	0,9
Amasya	4	0,2	Kırklareli	13	0,7
Ankara	589	32,4	Kırşehir	9	0,5
Antalya	12	0,6	Kocaeli	16	0,9
Artvin	11	0,6	Konya	20	1,1
Aydın	14	0,7	Kütahya	10	0,5
Balıkesir	44	2,4	Malatya	15	0,6
Bilecik	9	0,5	Manisa	31	1,7
Bingöl	4	0,2	K. Maraş	6	0,3
Bitlis	4	0,2	Mardin	13	0,7
Bolu	12	0,7	Muğla	14	0,7
Burdur	3	0,1	Muş	6	0,3
Bursa	20	1,1	Nevşehir	7	0,4
Çanakkale	24	1,3	Niğde	5	0,3
Çankırı	5	0,3	Ordu	26	1,4
Çorum	8	0,4	Rize	5	0,3
Denizli	35	1,9	Sakarya	20	1,1
Diyarbakır	7	0,9	Samsun	43	2,3
Edirne	20	1,1	Siirt	10	0,5
Elazığ	8	0,4	Sinop	4	0,2
Erzincan	1	0,0	Sivas	9	0,5
Erzurum	17	0,9	Tekirdağ	10	0,5
Eskişehir	27	1,5	Tokat	17	0,9

(*) Günlük gazete ve bültenlerde dahildir.

Gaziantep	13	0,7	Trabzon	11	0,6
Giresun	10	0,5	Tunceli	3	0,1
Gümüşhane	3	0,1	Urfa	18	1,0
Hakkari	1	0,5	Uşak	9	0,5
Hatay	24	1,3	Van	3	0,1
İçel	19	1,0	Yozgat	18	1,0
İstanbul	308	16,9	Zonguldak	37	2,0
İsparta	10	0,5	Toplam	1815	1000

Kaynak : Türkiye’de süreli yayınlar 1973’den yararlanılarak hazırlanmıştır.

Görüldüğü gibi Türkiye’de yayımlanan dergi ve gazetelerin yarısı (% 49) iki büyük şehire- İstanbul ve Ankara’ya aittir.

C. DERGİLERDEN YARARLANMA OLANAKLARI

1961 Anayasasının 2 nci kısmının temeli hak ve ödevlerle ilgili maddelerinde kişilerin haberleşme ve yayın araçlarından faydalanma hakları da yer almaktadır. Ayrıca bu faydalanmanın demokratik ve hakkaniyet esaslarına uygun olarak düzenlenmesini ve halkın bu araçlardan haber almasını, düşünce ve fikirlere ulaşmasını, kamu oyunun serbestçe oluşumunu sağlayacak şekilde hareketi esas kabul etmek anayasal bir müeyyideye bağlanmıştır. (13)

Özellikle son yıllarda kişilerin bu araçlarda ne ölçüde yararlanabildiklerini saptamak üzere araştırmalar yapılmakta ancak bu araçlardan dergi konusu pek ele alınmamaktadır. Bazı araştırmaların küçük alt başlıkları halinde değinilen bu konuda kesin bazı yargılara varmak doğru olmayacaktır. Ancak, yapılan araştırmalar gazete ve diğer kitle iletişim araçlarından yararlanma oranının dergiye göre çok daha fazla olduğu gerçeğini ortaya koymaktadır. Genel olarak her ülkede dergi okuyanların oranı radyo ve gazete izleyerlerden daha düşüktür. Ancak dergi okuyanların bazı özellikleri bu oranı düşüklüğünü giderici özelliktedir. Dergi okuyanların genellikle siyasal bakımdan daha aktif ve çevrelerindeki kişileri etkileyebilecek liderler oldukları anlaşılmaktadır. Bu bakımdan dergilerden yararlanılarak özellikle kalkınmakta olan ülkelerde liderler aracılığıyla köylüde, kentlide değişme isteği yaratılarak, kalkınmanın tohumlarının atılmasına, ulusun bütünleşmesine, kaynaşmasına yol açılabilir. (14)

(13) İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Radyo ve TV. Özel İhtisas Komisyon Raporu, Ankara, 1966, sayfa 40.

(14) Geray, Cevat., Halk Eğitime Giriş, sayfa 72.

SONUÇ

Ülkemizde dergilerin etkinliği konusunda hernekadar geniş çapta bir saha araştırması yapılmamış ise de bazı gerçekler bu aracın kendisinden bekleneni veremediğini açıkça ortaya koymaktadır. Burada sosyo-ekonomik yapımızdan doğan sorunlar önemli rol oynamaktadır. Dergiler herşeyden önce okur-yazar kesime seslenmektedir. Oysa ülkemizde okur-yazarlık oranı düşüktür. Ayrıca okur-yazar denilen kesimin büyük kısmı ilkokul mezunu olup okulu bitirdikten sonra okuyup yazmayı hemen hemen bırakmışlardır.

Ülkemizde kişilerin zaten yetersiz olan gelirlerinin bir kısmını dergi gibi yayınlara ayırması beklenemez. Ayrıca ülkemizde çeşitli dillerin konuşulması da çözümlenmesi gereken diğer bir sorundur.

İki büyük il dışında kalan illerde çıkan dergilerin yok denecek kadar az olması ve içeriklerinin büyük bir çoğunluk tarafından aranılacak nitelikte olmaması dergiye karşı ilgiyi zayıflatmaktadır. Ülkemizde kişilere okuma zevki verecek içerikte ve ucuz dergilerin yayımlanmaması bir eksikliktir. Özellikle köylülerimize yönelik parasız dergiler çıkarılabilir. Bugün dünyanın pek çok yerinde parasız dergi ve gazeteler dağıtılmaktadır. (15) Ülkemizde de belli kuruluşlar bu işi finanse edebilecek güçtedir.

Bir yandan kalkınma çabası içinde halkın bilgisini yenilemesi, bilimadamlarını öğrenmesi, toplumsal ve ekonomik gelişmeye katkıda bulunabilmesi için yardımcı olacak önlemler aranırken, diğer yandan kitap iletişim araçlarından yararlanılmaya gereğince önem verilmediği görülmektedir. Oysa bu tür araçlar halk eğitime büyük ölçüde yardımcıdırlar. Ancak bu iş için yalnızca araçları sayıca arttırmanın yeterli olamayacağı da bilinmelidir.

---

(15) Danışman, Ahmet., Parasız Dağıtılan Gazete ve Periyodikler, A. Ü. S. B. F. Dergisi, Cilt 36 sayı 1 Ankara 1971, sayfa 183.